

ส่วนที่ ๔

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสถานการณ์ต่างๆ

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการยังคงมีเกิดขึ้นจริงในสังคมไม่ว่าจะด้วยเจตนาหรือไม่เจตนาของผู้กระทำ แต่ทั้งนี้ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมนั้นอันเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็นทัศนคติของบุคคล การใช้ดุลยพินิจต่อคนพิการ กฎหมาย ขาดงบประมาณหรือด้วยเหตุอื่น ๆ ก็ตาม ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการอันเป็นผลมาจากกฎหมายที่มีลักษณะบังคับหรือการใช้ดุลยพินิจอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ทำให้คนพิการไม่ได้รับความเป็นธรรม นอกจากนี้ จะได้วิเคราะห์ถึงการปฏิบัติต่อคนพิการที่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงของการกระทำเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากกฎหมายกำหนดไว้แต่เพียงว่ามีให้เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยมีได้กำหนดการกระทำไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งนี้ ต้องพิจารณาถึงสิทธิของคนพิการเป็นหลักว่า คนพิการมีสิทธิอย่างไร และการกระทำนั้นเข้าข่ายเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการหรือไม่

๔.๑ กรณีศึกษา : ด้านการศึกษา

กรณีศึกษา สิทธิได้รับการศึกษา

กรณีศึกษา

การรับเข้าสถานศึกษา สถานศึกษาหลายแห่งปฏิเสธรับคนพิการเข้าศึกษาโดยอ้างเหตุว่าคนพิการไม่มีความสามารถศึกษาได้ เช่น ปฏิเสธคนตาบอด ไม่รับเข้าเรียนในสาขาดนตรีเพราะเชื่อว่าไม่สามารถเรียนดนตรีได้เพราะดูตัวโน้ตไม่ได้ ปฏิเสธคนหูหนวกเพราะมีปัญหาการสื่อสาร

ในหลักการคนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไป การปฏิเสธไม่รับเข้าสถานศึกษา สถานศึกษาที่ปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษาโดยไม่มีเหตุผลและความจำเป็นถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ (หากสถานศึกษาใดมีข้อโต้แย้งหรือมีปัญหาในทางปฏิบัติที่จำเป็น ให้สถานศึกษานั้นเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเป็นรายไป) สถานศึกษาไม่สามารถอ้างได้ว่าคนพิการไม่มีความสามารถในการศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาชีวิตมนุษย์ ซึ่งรวมไปถึงคนพิการที่ด้อยโอกาสอยู่แล้ว การปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษาโดยอ้างเหตุผลว่าพิการไม่ใช่สิ่งที่สถานศึกษาทำได้ คนพิการเป็นคนที่สภาพร่างกายไม่สมบูรณ์เท่านั้น แต่คนพิการก็มีศักยภาพในการเรียนรู้เช่นเดียวกับคนทั่วไป สถานศึกษามีหน้าที่ให้การศึกษาแก่คนทั่วไปซึ่งก็รวมไปถึงคนพิการด้วย ดังนั้น ในเบื้องต้นคนพิการสมควรเข้าเรียนในสถานศึกษา สถานศึกษาก็ต้องรับไว้ไม่สามารถปฏิเสธได้ ซึ่งในการรับเข้าศึกษาก็ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์เช่นเดียวกันคนทั่วไป

หากสถานศึกษามีข้อจำกัดในด้านจำนวนนักเรียน/นักศึกษา จำเป็นจะต้องมีการสอบแข่งขัน/คัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาก็สามารถทำได้ ซึ่งต้องให้สิทธิคนพิการเข้าสอบแข่งขัน/คัดเลือก ด้วยเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไป อย่างไรก็ตาม การกำหนดเงื่อนไขการสอบแข่งขัน/คัดเลือก

โดยใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปสำหรับนักเรียนปกติมาใช้กับคนพิการด้วยแล้ว แม้จะมีเจตนาจะให้โอกาสแก่คนพิการได้รับสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่การให้หลักเกณฑ์สำหรับคนทั่วไปกับคนพิการอาจเป็นอุปสรรคสำหรับคนพิการได้ เช่น การเขียนคำตอบด้วยลายมือ กำหนดเวลาในการทำข้อสอบที่เท่ากัน เงื่อนไขเหล่านี้อาจไม่เป็นธรรมต่อคนพิการเนื่องจากคนพิการต้องใช้เวลามากกว่าคนทั่วไปในการเขียนคำตอบเพราะสภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ การใช้หลักเกณฑ์มีผลเป็นอุปสรรคต่อคนพิการในการทำข้อสอบถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยอ้อม เนื่องจากแม้จะไม่มีเจตนาจะเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ แต่การใช้กฎเกณฑ์ของคนปกติเป็นอุปสรรคต่อคนพิการซึ่งมีผลทำให้คนพิการไม่ได้รับสิทธิได้

กรณีศึกษา

มหาวิทยาลัยตัดสิทธิการสอบเข้าของนักเรียนตาบอดที่คุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศรับสมัคร

การเปิดรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษาในสถานศึกษามีการกำหนดคุณสมบัติแล้ว นักเรียนที่มาสมัครมีคุณสมบัติครบถ้วนย่อมมีสิทธิเข้าสอบ สถานศึกษาจะตัดสิทธิหรือปฏิเสธไม่ให้เข้าสอบได้ กรณีที่สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษาโดยไม่มีเหตุผลและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ให้ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑

กรณีนี้นักเรียนตาบอดได้รับการแก้ไขปัญหาโดยทางคณะได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนตาบอด การจัดสอบจะจัดห้องสอบแยกเฉพาะนักเรียนตาบอด โดยคณะจะจัดเจ้าหน้าที่มาอ่านข้อสอบให้นักเรียนตาบอด นอกจากนี้ ในวิชาภาษาอังกฤษอาจจะจัดเตรียมไฟล์ข้อสอบเป็นรูปแบบ Microsoft word ไว้และให้นักเรียนตาบอดใช้คอมพิวเตอร์ในการอ่านและตอบข้อสอบ และจัดเจ้าหน้าที่มาจัดเตรียมคอมพิวเตอร์ของคณะเพื่อให้พร้อม ในวิชาคณิตศาสตร์ข้อสอบเป็นแบบอัตนัย จะให้นักเรียนตาบอดจดและคิดด้วยเครื่องพิมพ์ดีดเบรลล์ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนตาบอด หรือตอบลงในคอมพิวเตอร์โดยให้นักเรียนกำหนดการใช้สัญลักษณ์บนแป้นคีย์บอร์ดเอง ซึ่งเป็นวิธีที่นักเรียนตาบอดใช้ในการสอบที่โรงเรียนเดิม สำหรับในวิชาฟิสิกส์และเคมีมีข้อสอบส่วนใหญ่เป็นแบบปรนัย ซึ่งสามารถให้นักเรียนตาบอดตอบในคอมพิวเตอร์ได้ สุดท้ายการขยายหรือเพิ่มเวลาในการสอบให้อีกวิชาละ ๑๕ นาที

กรณีศึกษา

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาและคนพิการไม่ทราบว่าคุณพิการมีสิทธิเรียนฟรีจบปริญญาตรี ทำให้ไม่ได้รับบริการ

คนพิการมีสิทธิในการศึกษาตามมาตรา ๕ แห่ง พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดสิทธิทางการศึกษาของคนพิการไว้มากกว่าบุคคลทั่วไปว่า คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต เป็นสิทธิของคนพิการที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย โดยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือไม่ก็ตาม

อย่างไรก็ดี กรณีการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีข้อจำกัดที่สถานศึกษาจะได้รับการอุดหนุนทางการศึกษาเฉพาะกรณีคนพิการเข้ารับการศึกษานั้นไม่เคยได้รับการอุดหนุนในระดับอาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษามาก่อน ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐเคยให้การอุดหนุนแก่คนพิการนั้นไปแล้ว ซึ่งการศึกษาที่คนพิการได้รับการอุดหนุนในระดับอาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษาแล้วแต่กรณี เพียงพอที่คนพิการจะประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองโดยไม่เป็นภาระแก่รัฐอีก ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิคนพิการเข้ารับการศึกษ เพียงแต่สถานศึกษาจะไม่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐเท่านั้น ซึ่งสถานศึกษาอาจไปขอรับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาศึกษาสำหรับคนพิการก็ได้ (ไม่เกินอัตราและรายการที่คณะกรรมการกำหนด)

กรณีศึกษา สิทธิได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม

กรณีการร้องเรียนว่าสถานศึกษาไม่จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้แก่ผู้เรียนที่เป็นคนพิการที่เข้าศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นบทบังคับให้สถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษาต้องจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้สอดคล้องกันความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาของคนพิการ นอกจากนี้ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องระบุถึงความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่จำเป็นต่อคนพิการ ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้คนพิการมีสิทธิขอรับเงินอุดหนุน ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อ สิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลตาม ดังนั้น ถ้าสถานศึกษาไม่จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้แก่ผู้เรียนที่เป็นคนพิการ ย่อมทำให้คนพิการเสียสิทธิที่จะขอรับเงินอุดหนุนตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าว แม้จะไม่มีเจตนาที่ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการโดยอ้อม ทั้งนี้ ต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงด้วยว่า ที่สถานศึกษาไม่จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้คนพิการเป็นสาเหตุให้คนพิการนั้นเสียสิทธิจริงหรือไม่อย่างไร เนื่องจากหากคนพิการนั้นไม่จำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลก็ไม่ทำให้คนพิการมีสิทธิเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นสิทธิของคนพิการที่จะได้รับเป็นพิเศษแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทั่วไป ในทางปฏิบัติที่สถานศึกษาไม่จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอาจเป็นเพราะสถานศึกษาไม่ทราบถึงสิทธิของคนพิการก็ได้

กรณีศึกษา สิทธิได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา

สิทธิได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษาเป็นสิทธิที่คนพิการได้รับเช่นเดียวกับคนทั่วไป สถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษาก็ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นหลักประกันว่าคนพิการจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

หากสถานศึกษาไม่ผ่านการประเมินคุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐาน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะต้องรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัดปรับปรุงสถานศึกษาต่อไป

กองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ไว้แต่เพียงว่า เพื่อใช้จ่ายในการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงเท่านั้น คณะกรรมการบริหารกองทุนจะสามารถนำเงินจากกองทุนฯ นี้ไปใช้เพื่อการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมิได้เป็นผู้พิการแต่มีหน้าที่ให้การศึกษาพัฒนาคนพิการได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๘) ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเจตนารมณ์ที่จะจัดให้คนพิการได้รับบริการและความช่วยเหลือด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง ทุกระบบ และทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา ๒๑ ได้กำหนดให้จัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการขึ้นเพื่อใช้จ่ายในการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้และถ้อยคำในมาตรา ๒๑ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว เห็นว่า กองทุนฯ มิใช่กองทุนเพื่อให้การศึกษาสำหรับคนพิการโดยตรงเท่านั้น หากแต่เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนา “การศึกษาสำหรับคนพิการ” ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้ตลอดถึงการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีหน้าที่ให้การศึกษาสำหรับคนพิการเพื่อที่ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาเหล่านั้นจะได้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้อย่างมีคุณภาพ จึงอยู่ในความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ คณะกรรมการบริหารกองทุนจึงสามารถนำเงินจากกองทุนฯ ไปใช้เพื่อการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมิได้เป็นผู้พิการแต่มีหน้าที่ให้การศึกษาพัฒนาคนพิการได้ (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การตีความมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ (เรื่องเสรีจที่ ๕๑๑/๒๕๕๒))

กรณีศึกษา สิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา

มีสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เช่น ด้านสถานที่ไม่ให้ใช้ลิฟต์แต่ให้ใช้ได้อุ่นติก ทำให้แปลกแยกจากสังคม

การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการมีกฎหมายรับรองสิทธิของคนพิการไว้แล้วว่า คนพิการมีสิทธิได้รับการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดกรณีนี้ แยกพิจารณาเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะบุคคลและการจัดสภาพแวดล้อม

สิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะบุคคล คนพิการที่เข้ารับการศึกษาคณะจะต้องมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการจัดการศึกษานี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาของคนพิการเป็นอย่างยิ่ง ที่จะกำหนดว่าคนพิการนั้นจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะบุคคล ในส่วนนี้คนพิการหรือผู้ปกครองขอรับการสนับสนุนเองได้ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐

สำหรับสถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษา สถานศึกษามีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการจากส่วนราชการเป็นค่าเล่าเรียน ค่าบำรุง ค่าธรรมเนียม และ

ค่าใช้จ่ายอื่น ซึ่งต้องเรียกเก็บจากคนพิการ เมื่อสถานศึกษาได้รับเงินอุดหนุนแล้วก็สมควร จัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการที่เข้ารับการศึกษาศึกษาในสถานศึกษานั้น ตามความเหมาะสม ดังนั้น สถานศึกษาที่ได้รับการอุดหนุนแล้วไม่จัดสภาพแวดล้อมหรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการที่เข้ารับการศึกษาก็จะต้องชี้แจงเหตุผลให้ได้ว่าเงินที่อุดหนุนไปนั้นได้ใช้จ่าย สำหรับคนพิการอย่างถูกต้องหรือไม่

๔.๒ กรณีศึกษา : ด้านการจ้างงาน

กรณีศึกษา สิทธิได้รับการประกอบกิจการและการประกอบอาชีพ

กรณีกำหนดให้ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่บัญญัติว่า "...หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็น ข้าราชการตุลาการ..." นั้น เป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางโดยการอ้าง เหตุความเหมาะสม ซึ่งอาจเป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจและเกิดความไม่เป็นธรรมต่อ ผู้สมัครบางคนเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความพิการซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ จึงมีผู้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติเป็นหลักการว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียม กัน จะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความพิการมิได้ และ มาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติเป็นหลักการว่าการจำกัดสิทธิและ เสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น ทั้งจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญ แห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะ เหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพรวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและ พึ่งตนเองได้ โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดความหมายของ "คนพิการ" หมายความว่า บุคคลซึ่งมี ข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมี ความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็น เป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด ซึ่งความหมายของ "คนพิการ" ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็น กฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตั้งแต่การสอบคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อน

ตำแหน่งการลงโทษ จนถึงการพ้นจากตำแหน่งของผู้พิพากษา โดยกำหนดเรื่องการคัดเลือกผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษาไว้ในมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ว่า “ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ... (๑๐) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในระเบียบของ ก.ต.” และกำหนดเรื่องการแต่งตั้งผู้พิพากษาไว้ในมาตรา ๑๕ ว่า “ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาประจำศาล จะต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาและได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักงานศาลยุติธรรมมาแล้วตามระยะเวลาที่ประธานศาลฎีกากำหนดโดยความเห็นชอบของ ก.ต. แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผลของการศึกษาอบรมเป็นไปตามมาตรฐานของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ และความประพฤติที่เหมาะสมจะเป็นผู้พิพากษา ...” และกำหนดเรื่อง การพ้นจากตำแหน่งของผู้พิพากษาไว้ในมาตรา ๓๒ โดยมีสาระสำคัญว่าด้วยการให้ข้าราชการตุลาการพ้นจากตำแหน่ง เช่น ถูกสั่งให้ออกจากราชการตาม (๖) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีผลของการศึกษาอบรมยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม หรือเป็นข้าราชการที่บกพร่องต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่สมควรที่จะให้คงเป็นข้าราชการตุลาการต่อไป หรือเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสม่ำเสมอ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) เป็นต้น การที่มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม “...มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ...” นั้น คำว่า “กายหรือจิตใจไม่เหมาะสม” อยู่ในกรอบความหมายของคำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ โดยมีลักษณะเป็นการกำหนดลักษณะทางกายและจิตใจที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการไว้อย่างกว้างขวางไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน นำไปสู่การใช้ดุลพินิจที่ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ในที่สุด กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ต้องมีขอบเขตชัดเจนแน่นอน เช่น อาจกำหนดว่ามีลักษณะทางกายและจิตใจที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นข้าราชการตุลาการได้เพียงใด เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนทราบว่ากฎหมายดังกล่าวต้องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดบ้าง และต้องสอดคล้องกับหลักแห่งความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ขององค์กร ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บทบัญญัติบางมาตราแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่รัฐธรรมนูญได้มุ่งคุ้มครองคนพิการให้ได้รับสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษา การทำงาน และการประกอบอาชีพ บทบัญญัติมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจกว้างขวางเกินความจำเป็นอันอาจจะส่งผลให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการได้ การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการไว้ในขั้นตอนการรับสมัครบุคคลเพื่อสอบ

คัดเลือกเป็นข้าราชการตุลาการโดยให้เป็นดุลพินิจของ ก.ต. ในการพิจารณาความเหมาะสมของบุคคลที่จะให้มีสิทธิสมัครสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการตุลาการหรือไม่นั้น เป็นการตัดสิทธิคนพิการตั้งแต่ต้นโดยไม่เปิดโอกาสให้คนพิการสามารถสอบคัดเลือกได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป และไม่มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งงานนั้นเสียก่อน ทั้งภารกิจหลักตามอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม คือ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และต้องนั่งพิจารณาโดยครบองค์คณะ ความพิการจึงมิได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้จะเป็นข้าราชการตุลาการที่จะมีผลต่อการให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น การที่มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ในส่วนที่บัญญัติให้ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามว่า “มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ” จึงขัดต่อสิทธิของคนพิการในการเข้าทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ และเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความพิการตามมาตรา ๓๐ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “...มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ...” ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๓๐ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๕ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ (๑) ว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (๑๐) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่)

กรณีศึกษา สิทธิได้รับการแข่งขันในการประกอบกิจการและการประกอบอาชีพโดยเสรีและเป็นธรรม

ร้านค้า/สถานที่ท่องเที่ยวที่จังหวัดทางภาคเหนือบางแห่งไม่อนุญาตให้คนหูหนวกจำหน่ายสลาก แต่คนทั่วไปให้ขายได้ บางร้านคนพิการตาบอดขายได้ แต่คนพิการหูหนวกไม่ให้ขาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ คนพิการจึงย่อมมีสิทธิในการประกอบกิจการและการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับคนปกติธรรมดาทั่วไป และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ แต่การที่ร้านค้า/สถานที่ท่องเที่ยวที่จังหวัดทางภาคเหนือบางแห่งไม่อนุญาตให้คนหูหนวกจำหน่ายสลาก แต่คนทั่วไปให้ขายได้ บางร้านคนพิการตาบอดขายได้ แต่คนพิการหูหนวกไม่ให้ขายจึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่ธรรม

กรณีศึกษา สิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน

การเลือกปฏิบัติในระหว่างทำงาน เช่น การไม่จ่ายค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด การไม่ให้ทำงานล่วงเวลาอย่างเหตุเพราะพิการ

บุคคลธรรมดาทั่วไปหรือบุคคลที่พิการยอมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ซึ่งมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติรับรองไว้ว่า บุคคลยอมมีสิทธิได้รับสวัสดิภาพในการทำงาน ดังนั้น คนพิการจึงมีสิทธิได้รับการคุ้มครองแรงงานต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น คนพิการซึ่งเป็นลูกจ้างยอมมีสิทธิได้รับการคุ้มครองแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อให้การใช้แรงงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม

กรณีศึกษา สิทธิได้รับหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน

นายจ้างที่มีลูกจ้างเป็นคนพิการซึ่งเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ แต่นายจ้างไม่ยื่นแบบรายการแสดงรายชื่อคนพิการดังกล่าวเป็นผู้ประกันตนต่อสำนักงานประกันสังคม

ไม่ว่าบุคคลธรรมดาทั่วไปหรือบุคคลที่พิการยอมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติรับรองไว้ว่า บุคคลยอมมีสิทธิได้รับหลักประกันและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน ดังนั้น คนพิการจึงมีสิทธิได้รับหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงานต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คนพิการซึ่งเป็นลูกจ้างยอมมีสิทธิได้รับการประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ เพื่อให้การสงเคราะห์แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่นซึ่งประสบอันตราย เจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรือตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และสำหรับกรณีว่างงานซึ่งให้หลักประกันเฉพาะลูกจ้าง ดังนั้น นายจ้างจึงมีหน้าที่ต้องยื่นแบบรายการแสดงรายชื่อคนพิการที่เป็นลูกจ้างว่าเป็นผู้ประกันตนต่อสำนักงานประกันสังคมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากนายจ้างไม่ปฏิบัติตามก็จะมีผลผิดตามที่กฎหมายว่าด้วยประกันสังคมกำหนดไว้

กรณีศึกษา สิทธิการเข้าถึงสิทธิจ้างงาน

สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไปไม่ได้รับคนพิการเข้าทำงานและไม่ได้นำส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดว่า เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่มีได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวนที่กำหนดตามมาตรา ๓๓ ให้ส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา ๒๔ (๕) ทั้งนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุน หากนายจ้างหรือเจ้าของสถาน

ประกอบการที่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนแต่ไม่ได้ส่ง ส่งล่าช้าหรือส่งเงินไม่ครบถ้วน ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของจำนวนเงินที่ยังไม่ได้ส่งเข้ากองทุน ทั้งนี้ รัฐได้จูงใจให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งรับคนพิการเข้าทำงานหรือส่งเงินเข้ากองทุนมีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการหรือเงินที่ส่งเข้ากองทุน แล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายกำหนด

กระทรวงแรงงานได้ออกกฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งมีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป รับคนพิการที่สามารถทำงานได้ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดในอัตราส่วนลูกจ้างที่มีใช้คนพิการทุกหนึ่งร้อยคนต่อคนพิการหนึ่งคน เศษของหนึ่งร้อยคน ถ้าเกินห้าสิบคนต้องรับคนพิการเพิ่มอีกหนึ่งคน โดยให้นับลูกจ้างทุกวันที่ ๑ ตุลาคม ของแต่ละปี หากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการผู้ใดที่มีได้รับคนพิการเข้าทำงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และมีได้ดำเนินการตามมาตรา ๓๕ ให้ส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นรายปี โดยคำนวณจากอัตราต่ำสุดของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน

การที่สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไปไม่ได้รับคนพิการเข้าทำงานและไม่ได้นำส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้คนพิการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการจ้างงานได้

๔.๓ กรณีศึกษา : ด้านการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก

กรณีศึกษา สิทธิของคนพิการในด้านการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสาร

กรณีศึกษา

การจัดให้มีโทรศัพท์สาธารณะเพื่อให้บริการแก่บุคคลทั่วไป แต่ไม่มีการจัดให้มีโทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการเพื่อให้คนพิการสามารถใช้ประโยชน์ได้

การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการสื่อสารหรือบริการโทรคมนาคม ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้ในมาตรา ๒๐ (๖) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ การที่สถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นการให้บริการสาธารณะแก่บุคคลทั่วไป เช่น สวนสาธารณะ หรือห้างสรรพสินค้า และสถานที่ดังกล่าวอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ควรต้องจัดให้มีโทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการ หากแต่ได้จัดให้มีแต่เฉพาะโทรศัพท์สาธารณะเพื่อให้บริการแก่บุคคลทั่วไปเท่านั้นโดยไม่มีการจัดให้มีโทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการ กรณีจึงเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

กรณีศึกษา

การจัดคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์สำนักงานให้ตามความเหมาะสมกับสภาพความพิการของคนพิการแต่ละประเภทเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน

การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้ในมาตรา ๒๐ (๖) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ การที่บริษัทแห่งหนึ่งรับคนพิการซึ่งเป็นอัมพาตครึ่งท่อนล่างต้องนั่งรถเข็นคนพิการและแขนซ้ายขาดเข้าทำงานในตำแหน่งพนักงานธุรการ แผนกตรวจรับสินค้า มีหน้าที่พิมพ์

ใบสั่งซื้อสินค้าของบริษัท ซึ่งบริษัทได้รับพนักงานดังกล่าวเข้าทำงานได้ ๑ เดือนเศษ แต่ไม่มีการจัดโต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์สำนักงานสำหรับใช้ในการทำงานให้ตามความเหมาะสมกับสภาพความพิการเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน โดยอ้างว่าบริษัทมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดทำให้พนักงานไม่มีโต๊ะทำงานหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว ต้องสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันใช้ จึงไม่มีการจัดโต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์สำนักงานให้กับคนพิการดังกล่าวเป็นการเฉพาะ กรณีจึงเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

กรณีศึกษา สิทธิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่น

กรณีศึกษา

กรณีอาคารหรือสถานที่ไม่จัดให้มีทางลาดสำหรับรถเข็นคนพิการไว้เป็นการเฉพาะ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารหรือสถานที่ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้ในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ เช่น การที่อาคารที่หลบภัยจากสึนามิไม่จัดให้มีทางลาดสำหรับรถเข็นคนพิการ หรือการที่ศูนย์การค้าแห่งหนึ่งรับคนพิการซึ่งเป็นอัมพาตครึ่งท่อนล่างต้องนั่งรถเข็นคนพิการเป็นพนักงานของบริษัท แต่ระยะเวลาผ่านไป ๖ เดือน ศูนย์การค้าดังกล่าวไม่ดำเนินการเพื่อจัดให้มีทางลาดสำหรับรถเข็นคนพิการโดยอ้างว่าอยู่ระหว่างดำเนินการขอจัดสรรงบประมาณจากผู้บริหารของบริษัท ซึ่งศูนย์การค้าแก้ไขข้อขัดข้องในเรื่องการจัดทำทางลาดด้วยการให้พนักงานดังกล่าวใช้ทางลาดที่อยู่บริเวณประตูด้านหน้าศูนย์การค้า ซึ่งทำให้คนพิการไม่ได้รับความสะดวก และในบางกรณีอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่คนพิการได้ เนื่องจากทางลาดที่อยู่บริเวณประตูด้านหน้าศูนย์การค้าเป็นทางลาดซึ่งศูนย์การค้ามิไว้สำหรับบริการลูกค้า โดยลูกค้าส่วนใหญ่จะใช้ทางลาดดังกล่าวสำหรับขนสินค้า การไม่จัดทำทางลาดพนักงานซึ่งต้องใช้รถเข็นคนพิการในกรณีดังกล่าวจึงถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

กรณีศึกษา

กรณีการจัดให้มีห้องน้ำสำหรับคนพิการในอาคารหรือสถานที่ที่แต่คนพิการไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการหรือคนพิการไม่สามารถใช้ห้องน้ำดังกล่าวได้

การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารหรือสถานที่ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้ในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ การที่สถานีขนส่งแห่งหนึ่งจัดให้มีห้องน้ำสาธารณะเพื่อให้บริการแก่คนทั่วไปและจัดทำห้องน้ำคนพิการเพื่อให้บริการสำหรับคนพิการ แต่ได้มีการติดตั้งแผงเหล็กและโต๊ะจำหน่ายสินค้าขวางกั้นทางเข้าห้องน้ำคนพิการทำให้คนพิการไม่สามารถใช้ห้องน้ำได้ โดยสถานีขนส่งดังกล่าวได้แก้ไขโดยการติดตั้งป้ายกำหนดทางเข้าไว้ที่โต๊ะบริการซึ่งพนักงานมีหน้าที่เคลื่อนย้ายโต๊ะเพื่อเปิดทางให้คนพิการเข้าใช้บริการ การที่สถานีขนส่งดังกล่าวได้แก้ไขข้อขัดข้องในเบื้องต้นด้วยการให้พนักงานทำหน้าที่เคลื่อนย้ายโต๊ะเพื่อเปิดทางให้คนพิการเข้าใช้บริการ แต่การดำเนินการดังกล่าวทำให้คนพิการไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากไม่สามารถผ่านเข้าไปใช้ห้องน้ำคนพิการด้วยตนเองได้แต่ต้องร้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น จึงถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

กรณีศึกษา

กรณีที่รถประจำทางไม่จัดให้มีทางลาดหรืออุปกรณ์นำพาคนพิการหรืออุปกรณ์ยกรถเข็นคนพิการขึ้นและลงจากรถ

การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในยานพาหนะได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้ในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ การที่รถประจำทางไม่จัดให้มีทางลาดหรืออุปกรณ์นำพาคนพิการหรืออุปกรณ์ยกรถเข็นคนพิการขึ้นและลงจากรถ ทำให้คนพิการที่ต้องนั่งรถเข็นคนพิการไม่สามารถใช้บริการรถประจำทางนั้นได้หรือไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการรถประจำทางดังเช่นบุคคลทั่วไป กรณีจึงเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

กรณีศึกษา

กรณีที่รถไฟไม่จัดให้ที่นั่งสำหรับคนพิการหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการ

การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในยานพาหนะได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้ในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ การที่รถไฟไม่จัดให้ที่นั่งสำหรับจอดรถเข็นคนพิการทำให้คนพิการที่ใช้รถเข็นคนพิการไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ กรณีจึงเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

๔.๔ กรณีศึกษา : ด้านการให้บริการทางสังคม

กรณีศึกษา สิทธิได้รับการให้บริการทางสังคมโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

นางสาว อ. อายุ ๓๒ ปี ผู้ร้อง มีบัตรประจำตัวคนพิการได้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยและมีอวัยวะเทียม (ขาเทียม) มาก่อนเข้าเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ต่อมาได้ทำงานและเป็นผู้ประกันตนตามระยะเวลาที่กำหนด นางสาว อ. มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนขาเทียมใหม่จึงติดต่อสำนักงานประกันสังคมจังหวัดซึ่งได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนขาเทียมใหม่และได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ร้องจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อมาได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากสำนักงานประกันสังคมจังหวัด โดยสั่งให้ผู้ร้องส่งเงินจำนวนดังกล่าวคืนภายในเวลาที่กำหนด หากไม่ดำเนินการก็จะฟ้องเรียกเงินคืนฐานลาภมิควรได้โดยให้เหตุผลว่า ผู้ร้องเป็นผู้ประกันตนที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยและมีการใช้อวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรคมาก่อนการเข้ามาเป็นผู้ประกันตน จึงไม่มีสิทธิในการได้รับอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการรักษาโรคจากสำนักงานประกันสังคมจังหวัด ทำให้ได้รับความเดือดร้อน

การที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดมีหนังสือทวงเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท คืนจากผู้ร้องอ้างว่าผู้ร้องไม่มีสิทธิได้รับค่าขาเทียมดังกล่าว เนื่องจากเป็นผู้ประกันตนที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยและมีการใช้อวัยวะเทียมในการบำบัดรักษาโรคมาก่อนการเข้ามาเป็นผู้ประกันตนนั้น เป็นการดำเนินการที่ไม่มีกฎหมายรองรับ แต่อย่างไรก็ตามผู้ร้องมิได้ส่งเงิน จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาทคืนให้กับสำนักงานประกันสังคมจังหวัดแต่อย่างใด จึงยังไม่ได้รับความเสียหาย เห็นสมควร สำนักงานประกันสังคมได้มีหนังสือมีสาระสำคัญให้ผู้ประกันตนที่มีสภาพความพิการมาก่อนหากมีความจำเป็นสามารถเปลี่ยนอุปกรณ์หรืออวัยวะเทียมได้ จึงให้สำนักงานประกันสังคมให้สถานบริการทางการแพทย์ในเครือข่ายประกันสังคมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้คนพิการได้ทราบสิทธินี้ต่อไป

กรณีศึกษา สิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

คนพิการตาบอดต้องต่อสู้คดีเนื่องมาจากกรณีถูกฟ้องว่าจับปลาโดยผิดกฎหมาย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมในมาตรา ๔๐ โดยบุคคลย่อมมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง และผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติได้กำหนดระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมาย และการจัดหาทนายว่าต่างแก่ต่างคดี พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้มีคณะอนุกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติแต่งตั้งทำหน้าที่กำหนดรายละเอียดในการช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่างคดีแก่คนพิการ อัตราวางเงิน รายการให้การช่วยเหลือ มาตรฐานการให้บริการ การฝึกอบรม และการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดบริการแก่คนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิทธิตามกฎหมาย

กรณีศึกษา สิทธิได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรสาธารณประโยชน์

คนพิการได้รับความเสียหายจากการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเรื่องต่าง ๆ สามารถร้องขอความช่วยเหลือจากที่ใดได้บ้าง

คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการดังกล่าวให้เป็นที่สุด ซึ่งการร้องขอต่อคณะกรรมการนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐

ในการใช้สิทธิตามมาตรา ๑๖ ดังกล่าวคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการอาจขอให้องค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร้องขอหรือฟ้องคดีแทนได้ ทั้งนี้ ให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง การดำเนินงาน การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการเพื่อให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการ ตลอดจนสนับสนุนและประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดงบประมาณให้แก่องค์กรด้านคนพิการเพื่อดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐